

DOI: [10.32702/2307-2105-2019.5.55](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.5.55)

УДК 65.012

*І. В. Кривов'язюк,
к. е. н., професор, професор кафедри підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності, Луцький національний технічний університет, м. Луцьк
ORCID: 0000-0002-8801-4700*

СИМПТОМАТИЧНА ДІАГНОСТИКА ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСНЕ НАПОВНЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ

*І. В. Кривов'язюк
Candidate of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Entrepreneurship,
Trade and Stock Exchanges, Lutsk National Technical University, Lutsk*

SYMPTOMATIC DIAGNOSTICS OF THE ENTERPRISE: THE ESSENCE OF FILLING AND THE PECULIARITIES OF IMPLEMENTATION

Мета статті полягає в подальшому розвитку науково-теоретичних засад здійснення симптоматичної діагностики підприємства.

Результати критичного аналізу змісту наукових праць вчених сучасності стали основою подальшого розвитку сутності поняття "симптоматична діагностика підприємства" як комплексної системи ідентифікації ключових проблем підприємства на основі фіксації впливу різноманітних чинників, що ґрунтується на виявленні їх причинно-наслідкових зв'язків та з метою усунення передбачає використання прогностичних управлінських моделей для підприємства.

Узагальнення етимології та змісту поняття, підґрунтя дослідження, діагностичних цілей, принципів побудови дослідження, програмно-технічного забезпечення, націленості результатів і спрямування досліджень, інструментарію аналізу та відображення результатів дослідження стало основою визначення відмінностей етіологічної та симптоматичної діагностики підприємства.

Встановлено, що при здійсненні симптоматичної діагностики підприємства слід враховувати її особливості щодо інформаційного забезпечення, цільового спрямування, застосування, забезпечення репрезентативності результатів, розкриття впливу симптомів і здійснення аналізу причин їх появи, адаптивності, потреби у фахівцях з її проведення, вплив кон'юнктури ринку та конкурентних сил в галузі, спрямування на розроблення управлінських рішень.

Перспективами подальших досліджень у даному напрямку є розробка концептуальних засад здійснення симптоматичної діагностики діяльності підприємства.

The purpose of the article is in the further development of the scientific and theoretical foundations for the implementation of symptomatic diagnostics of the enterprise.

By critical analysis of the scientific publications of scientists who developed theoretical and methodological principles for implementing the diagnostics of the company's activities, the necessity of deepening the concept of diagnostics in the direction of identifying the symptoms of the

emergence of problems in their activities and identifying their cause-and-effect relationships with changes in future end-of-business results has been identified.

The analysis of the content of the works of modern scientists who examined the essence of the concept of “symptomatic diagnostics of an enterprise” pointed to numerous shortcomings that occurred when interpreting this concept from the standpoint of effective, process, complex and systemic approaches. As a result, the concept of “symptomatic diagnostics of an enterprise” is proposed to be considered as a complex system for identifying key business problems on the basis of fixing the influence of various factors, based on the identification of their causal relationships and, with a view to elimination, foresees the use of forecast management models for the enterprise.

The generalization of etymology and the content of the concept, the basis for research, diagnostic purposes, principles of research, software and hardware, the targeting of results and direction of research, the toolkit for analysis and reflection of the results of the study became the basis for determining the differences between the etiological and symptomatic diagnostics of the enterprise.

Considering the symptomatic diagnosis of the enterprise as an independent type of diagnostic procedures, it should take into account its features regarding information provision, target direction, application, ensuring the representativeness of the results, the disclosure of symptoms and analysis of the causes of their appearance, adaptability, the needs of specialists in its implementation, taking into account market environment conditions and the results of the analysis of the main competitive forces in the field of operation of the enterprise, focusing on the development of managerial decisions.

Prospects for further research in this area are the development of conceptual foundations for the implementation of symptomatic diagnostics of the enterprise.

Ключові слова: науково-теоретичні засади; концепція діагностики; симптоматична діагностика; виявлення проблем; причинно-наслідкові зв'язки; підприємство.

Keywords: scientific and theoretical foundations; conception of diagnostics; symptomatic diagnostics; problem identification; causal relationships; enterprise.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Проблема пошуку шляхів оптимізації обґрунтування управлінських рішень завжди займала центральне місце в сучасній теорії управління. Одним із найважливіших аспектів підвищення ефективності управління є своєчасне та точне виявлення «вузьких місць» в діяльності підприємства, що досягається завдяки використанню сучасного науково-методичного інструментарію – економічної діагностики. Разом з тим, реалізація діагностики в кожному конкретному випадку є унікальним процесом, здійснення якого відбувається під впливом багатьох факторів, які визначають обрання методів і напрямів її здійснення. В сучасних умовах господарювання такі фактори все частіше вказують на необхідність прискореного реагування зі сторони управлінців на зміни навколишнього середовища шляхом ідентифікації проблем підприємства та виявлення причинно-наслідкових зв'язків між ними та змінами майбутніх кінцевих результатів господарювання, тобто застосування симптоматичної діагностики підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні напрямки концепції діагностики та підходи до їх розкриття відображено у працях таких учених як О. Гетьман і В. Шаповал [1], Т. Загорна [2], О. Кузьмін та О. Мельник [3], К. Пріб і Н. Патики [4], Р. Скриньковський [5], Г. Швиданенко та А. Дмитренко [6], а також розкрито в ряді публікацій автора [7-9]. Аналіз сучасних наукових публікацій учених, які розробили теоретичні та науково-методичні засади реалізації діагностики діяльності підприємства, доводить важливість використання діагностики в системі управління підприємством, показав різнобічність застосування прогресивних методик діагностування результативності господарювання підприємств для прийняття тактичних і стратегічних управлінських рішень, специфіку мікродіагностики підприємства як нової управлінської технології, важливість застосування комплексного підходу для визначення проблем господарювання підприємств. Водночас, в сучасних умовах господарювання, як результат зростання негативного впливу факторів внутрішнього та зовнішнього середовища на конкурентоспроможність і результативність підприємств, виникає необхідність поглиблення концепції діагностики в напрямку виявлення симптомів появи проблем у їхній діяльності.

Симптоматична діагностика як окремий вид діагностики є недостатньо дослідженою як з наукової, так і з практичної точок зору. Не існує загальноприйнятого понятійного апарату, ще й досі не виділено ключових особливостей симптоматичної діагностики та механізму її здійснення на підприємстві.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є подальший розвиток науково-теоретичних засад здійснення симптоматичної діагностики підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Поняття “симптоматична діагностика” має медичне походження і за призначенням використовується для вияву зовнішніх ознак хвороби і встановлення відповідного лікування, а також визначає предмет реабілітації пацієнта та її зміст. У випадку для підприємства як цілісного майнового комплексу, симптом виступає як ступінь прояву проблеми та подальшого виявлення дії її наслідків. Пацієнтом виступає суб’єкт господарювання (підприємство), а проведена діагностика дозволяє виявити “хвороби бізнесу” та знайти відповідний рецепт у вигляді конкретного управлінського рішення. Наслідки цих рішень повинні призвести до збільшення ефективності виробництва та забезпечити конкурентні переваги підприємства на ринках.

Так, Аль-Оста Салім Абдуль-Азіз стверджує, що симптоматична діагностика підприємства – це результат діяльності, в якій “основну увагу приділяють достовірності та повноті фіксації змін внутрішнього та зовнішнього середовища” [11, с. 45]. Проте, автором не зазначено необхідність попереднього аналізу результатів діяльності суб’єкта господарювання, що є важливим у встановленні симптомів підприємства.

О. Мельник розглядає “симптоматичну діагностику підприємства як систему діагностики, що першочергово досліджує результати діяльності організації з подальшим виявленням чинників, що спричинили такий розвиток подій” [12, с. 20]. Автором не враховано вплив результатів симптоматичної діагностики підприємства на його міжнародну конкурентоспроможність.

Т. Городня та Н. Білушак відзначають, що “симптоматична діагностика підприємства дозволяє інтегрувати інформацію, що надходить зовні та внутрішню інформацію підприємства в єдине ціле, що значно спрощує процес оцінки міжнародної конкурентоспроможності підприємства” [13, с. 338]. Проте, автори не зазначають, що при аналізі діяльності підприємства необхідно враховувати причинно-наслідкові зв’язки появи негативних явищ.

Гжегож Павловські вважає, що “симптоматична діагностика підприємства передбачає встановлення позитивного або негативного прояву впливу факторів на підприємство і визначення взаємозв’язків між ними” [14, с. 4]. Однак, доцільно, на нашу думку, приймати до уваги й управлінський фактор.

Л. Штанько вважає, що “симптоматична діагностика підприємства – це система аналізу, що передовсім фіксує позитивні чи негативні вияви різноманітних чинників, а потім досліджує їхні причинно-наслідкові зв’язки” [15, с. 6]. Разом з тим, в цій ситуації доцільно було звернути уваги й на взаємозв’язок симптоматичної діагностики та існуючого стану підприємства.

І. Назаренко стверджує, що “симптоматична діагностика підприємства виявляє й інтерпретує “симптоми” існуючого стану підприємства, визначає, наскільки стан позитивний, негативний, критичний” [16, с. 117]. Проте, автором не враховано комплексність поняття “симптоматична діагностика підприємства”.

М. Нагірна вважає, що “симптоматична діагностика підприємства ґрунтується на комплексному дослідженні результатів дії множини симптомів та обґрунтованій класифікації цих проявів для полегшення процесу прийняття важених управлінських рішень на підприємстві” [17, с. 20].

Проаналізуємо основні підходи до поняття “симптоматична діагностика підприємства” наведені у таблиці 1.

Таблиця 1.

Критичний аналіз поняття “симптоматична діагностика підприємства” у працях сучасних вчених

Автор	Підхід	Утождження суті поняття	Недоліки
Аль-Оста Салім Абдуль-Азіз [11, с. 45]	Результативний	як результат діяльності підприємства, отриманий на основі інформації про середовище його функціонування.	– розглядає поняття у вузькій сфері; – не враховує причинно-наслідкові зв’язки досліджуваної проблеми; – не передбачає проведення попереднього аналізу.
Гжегож Павловські [14, с. 4]		як результат впливу факторів.	– ототожнює поняття “симптоматична діагностика” з поняттям “етіологічна діагностика”.
І. Назаренко [16, с. 117]		як результат діяльності підприємства, що характеризує його стан.	– не враховує поняття комплексно; – не враховує стратегічний аспект аналізу.
Т. Городня, Н. Білушак [13, с. 338]	Процесний	як процес оцінки діяльності підприємства.	– не передбачає аналіз причин впливу негативних чинників на підприємство.
М. Нагірна [17, с. 20]	Комплексний	як комплексне дослідження впливу позитивних та негативних чинників на підприємство.	– відсутній інструментарій реалізації діагностики.
Л. Штанько [15, с. 6]	Системний	як система діагностики причинно-наслідкових зв’язків.	– не враховано взаємозв’язок з сучасним станом підприємства; – залишає поза увагою суб’єкт

О. Мельник [12, с. 20]		управління. – не передбачає врахування впливу на конкурентоспроможність підприємства; – не передбачає детальний аналіз причин впливу негативних чинників.
---------------------------	--	---

Критичний аналіз поняття “симптоматична діагностика підприємства” дозволив виявити, що найчастіше його розглядають з позиції результативного та системного підходів. Зважаючи на наявні недоліки у трактуванні, а також частковість розкриття сутності досліджуваного поняття пропонуємо під симптоматичною діагностикою підприємства розуміти комплексну систему ідентифікації ключових проблем підприємства на основі фіксації впливу різноманітних чинників, що ґрунтується на виявленні їх причинно-наслідкових зв’язків та з метою усунення передбачає використання прогностичних управлінських моделей для підприємства.

За однією класифікаційною ознакою, окрім симптоматичної діагностики науковці виділяють етіологічну діагностику. Остання хоч і має із симптоматичною діагностикою спільне етимологічне коріння, але відрізняється змістом поняття, підґрунтям дослідження, діагностичними цілями, принципом побудови дослідження, програмно-технічним забезпеченням, націленістю результатів дослідження, спрямуванням дослідження, інструментарієм аналізу та відображення результатів дослідження.

Основні відмінності етіологічної та симптоматичної діагностики представлено в таблиці 2.

Таблиця 2.
Ключові відмінності етіологічної та симптоматичної діагностики

Етіологічна діагностика	Симптоматична діагностика
1. Етимологія поняття	
Медицина. “Етіологія” походить від грецьких слів “aetio” (причина) “logos” (наука).	Медицина. “Симптом” походить від грецького слова “ <i>σύμπτωμα</i> ” і означає випадок, ознака.
2. Зміст поняття	
Система аналізу економічної діяльності підприємства, що побудована за принципом зосередження основної уваги дослідника на встановленні зв’язків між подіями внутрішнього та зовнішнього середовища господарювання.	Симптоматична діагностика підприємства виявляє й інтерпретує “симптоми” існуючого стану підприємства, визначає, наскільки стан позитивний, негативний, критичний.
3. Підґрунтя дослідження	
Фактори, які можуть спричинити певні зміни у функціонуванні підприємства.	Комплексне дослідження функціонування підприємства для подальшого прийняття обґрунтованих управлінських рішень.
4. Діагностичні цілі	
Необхідність діагностування факторів середовища функціонування з подальшим визначенням їх впливу на перспективи діяльності підприємства.	Виявлення проблем в діяльності та причинно-наслідкових зв’язків їхнього впливу на майбутні результати функціонування підприємства.
5. Принцип побудови дослідження	
“Причина-симптом”.	“Симптом-причина”.
6. Програмно-технічне забезпечення	
Використання обчислювальних апаратів, текстових редакторів та систем аналізу даних.	Наявність налагодженої системи збору та опрацювання інформації.
7. Націленість результатів дослідження	
Встановлення майбутнього стану досліджуваного об’єкта та факторів, які будуть цьому сприяти.	Аналіз минулих тенденцій функціонування для вироблення перспективних планів.
8. Спрямування дослідження	
Встановлення зв’язку між основними факторами, що впливають на підприємство.	Аналіз негативних причин та формування їх сукупності (симптоматичний комплекс), що впливають на об’єкт дослідження.
9. Інструментарій аналізу	
Факторний аналіз, анкетне опитування, метод спостереження, метод узагальнення, індукція, SWOT-аналіз.	Метод порівняння, метод групування, системний аналіз, синтез, SWOT-аналіз, “дерево рішень”, “дерево цілей”.
10. Відображення результатів дослідження	
Моделі впливу факторів на ефективність діяльності підприємства та встановлення їх щільності.	У вигляді дерева проблем, рішень, цілей, плану розвитку підприємства.

Джерела: [12; 13; 17; 19; 20]

Разом з тим, М. Нагірна зазначає, що “застосування цих двох діагностик у поєднанні дає змогу управлінцям отримати якісну інформаційну базу причин і наслідків та відстежувати у подальшій діяльності їх

перші прояви, маючи змогу конструктивно відреагувати на очікуванні зміни та трансформувати хід розвитку необхідних елементів у потрібному напрямі” [17, с. 25]. Отже, з метою досягнення кращих результатів для підприємства, необхідно використовувати етіологічну та симптоматичну діагностику в комплексі. Можна зробити висновок, що особливостями симптоматичної діагностики є те, що вона:

- потребує наявності обґрунтованої та дієвої системи збору та ідентифікації інформації про стан підприємства;
- має відповідне цільове спрямування, в межах якого всі елементи симптоматичної діагностики спрямовано на досягнення визначених цілей;
- застосовується для поглибленого аналізу результатів діяльності суб’єктів господарювання;
- забезпечує репрезентативність результатів діагностичного дослідження, тобто здатність вибіркової сукупності відтворювати основні характеристики генеральної сукупності;
- завдяки обраній сукупності показників розкриває симптоми визначеного стану параметрів внутрішнього та зовнішнього середовища;
- ґрунтується на першочерговому виділенні негативних симптомів функціонування підприємства з подальшим аналізом ключових причин, що сприяли їх появі;
- є адаптивною до особливостей функціонування підприємства та характеру його взаємовідносин з іншими учасниками ринкового середовища;
- потребує наявності висококваліфікованих фахівців для проведення діагностики;
- враховує кон’юнктуру ринкового середовища та аналіз основних конкурентних сил в галузі функціонування підприємства;
- спрямована на вироблення управлінських рішень для формування перспективного плану розвитку підприємства.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Результатом проведеного в даній статті дослідження стало вирішення такого актуального наукового завдання як розвиток науково-теоретичних засад здійснення симптоматичної діагностики підприємства.

Проведений критичний аналіз наукових публікацій учених, які розробили теоретичні та науково-методичні засади реалізації діагностики діяльності підприємства, визначив необхідність поглиблення концепції діагностики в напрямку виявлення симптомів появи проблем у їхній діяльності та виявлення їх причинно-наслідкових зв’язків зі змінами майбутніх кінцевих результатів господарювання.

Аналіз змісту праць вчених сучасності, які досліджували суть поняття “симптоматична діагностика підприємства”, вказав на численні недоліки, що мали місце при тлумаченні даного поняття з позицій результативного, процесного, комплексного та системного підходів. Як результат, поняття “симптоматична діагностика підприємства” пропонується розглядати як комплексну систему ідентифікації ключових проблем підприємства на основі фіксації впливу різноманітних чинників, що ґрунтується на виявленні їх причинно-наслідкових зв’язків та з метою усунення передбачає використання прогностичних управлінських моделей для підприємства.

Узагальнення етимології та змісту поняття, підґрунтя дослідження, діагностичних цілей, принципів побудови дослідження, програмно-технічного забезпечення, націленості результатів і спрямування досліджень, інструментарію аналізу та відображення результатів дослідження стало основою визначення відмінностей етіологічної та симптоматичної діагностики підприємства.

Вважаючи симптоматичну діагностику підприємства самостійним видом проведення діагностичних процедур, слід враховувати її особливості щодо інформаційного забезпечення, цільового спрямування, застосування, репрезентативності результатів, розкриття симптомів, аналізу причин їх появи, адаптивності, потреби у спеціалістах з її проведення, врахування кон’юнктури ринку та конкурентних сил в галузі, спрямування на розроблення управлінських рішень.

Перспективами подальших розвідок у даному напрямі є розробка концептуальних засад здійснення симптоматичної діагностики діяльності підприємства.

Література.

1. Гетьман О.О. Економічна діагностика : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / О.О. Гетьман, В.М. Шаповал. – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 307 с.
2. Загорна Т.О. Економічна діагностика : навч. посіб. / Т.О. Загорна. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 400 с.
3. Мельник О.Г. Економічна діагностика : навч. посіб. / О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник. – К. : Знання, 2012. – 318 с.
4. Пріб К.А. Діагностика в системі управління : навч. посіб. / К.А. Пріб, Н.І. Патика. – К. : Центр учбової літератури, 2016. – 432 с.
5. Скриньковский Р.Н. Комплексна діагностика розвитку підприємства: концепція, параметри, методи / Р.Н. Скриньковский // Економіка. Управління. Інновації. – № 1. – 2015. – С. 291–307.
6. Швиданенко Г.О. Бізнес-діагностика підприємства : навч. посіб. / Г.О. Швиданенко, А.І. Дмитренко. – К. : КНЕУ, 2013. – 448 с.

7. Кривов'язюк І.В. Теоретичні засади фінансової діагностики підприємства / І.В. Кривов'язюк, Я.О. Кость // Економічні науки. Серія "Економічна теорія та економічна історія". Збірник наук. пр. Луцький державний технічний університет. 2007. Випуск 4 (15). С. 232–247.
8. Кривов'язюк І.В. Комплексна економічна діагностика підприємства : монографія / І.В. Кривов'язюк, Т.В. Божидарнік. – Луцьк : РВВ Луцького НТУ, 2012. – 226 с.
9. Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика : навч. посіб. / І.В. Кривов'язюк. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 450 с.
10. Кривов'язюк І.В. Діагностика активів в економіці сучасного підприємства / І.В. Кривов'язюк, Ю.Г. Пустовіт // Економічний форум. – 2018. – № 4. – С. 243–251.
11. Аль-Оста Салім Абдуль-Азіз. Транспозиція змісту медичної та технічної діагностики у процес діагностики експортної діяльності підприємства / Аль-Оста Салім Абдуль-Азіз // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка. – 2015. – Вип. 1(3). – С. 18–22.
12. Мельник О.Г. Концептуальні засади здійснення етіологічної діагностики експортно-імпоротної діяльності підприємств / О.Г. Мельник, М.Я. Нагірна // Бізнес-Інформ. – 2014. – № 6. – С. 222–227.
13. Городня Т.А. Механізм проведення економічного діагностування діяльності підприємств / Т.А. Городня, Н.В. Білушак // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Випуск 22.12. – С. 337–341.
14. Гжегож Павловські. Управлінська діагностика в системі цілей економічної діагностики підприємства / Гжегож Павловські // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – № 7. – С. 66–73.
15. Штанько П.О. Економічна діагностика : курс. (консп.) лекцій для студ. спец. "Економіка підприємства". – К. : НУХТ, 2009. – 159 с.
16. Назаренко І.М. Діагностика в системі менеджменту суб'єктів агробізнесу / І.М. Назаренко // Економіка: реалії часу. – 2016. – № 1 (23). – С. 114–122.
17. Нагірна М.Я. Етіологічна діагностика експортно-імпоротної діяльності підприємств : дис. канд. ек. наук : 08.00.04 / М. Я. Нагірна. – Львів, 2016. – 237 с.
18. Jose G Reis. Identifying supply-side constraints to exports [Електронний ресурс] / Jose G Reis // OECD Workshop on Aid for Trade Implementation. – 2011. – Режим доступу : <https://www.oecd.org/dac/aft/47441603.pdf>.
19. Книшек О.О. Методика та організація аналізу і контролю зовнішньоекономічної діяльності підприємств : дис. канд. ек. наук : 08.00.04 / О.О. Книшек. – Дніпро, 2017. – 244 с.
20. Гречан А.П. Діагностика ефективності діяльності підприємств / А.П. Гречан, Н.Й. Радіонова // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2011. – № 10 (164), Ч. 1. – С. 56–61.

References.

1. Getman, O.O. and Shapoval, V.M. (2007), *Ekonomichna diahnostryka* [Economic diagnostics], Kyiv, Center of educational literature, Ukraine.
2. Zagornaya, T.O. (2007), *Ekonomichna diahnostryka* [Economic diagnostics]. Kyiv, Center of educational literature, Ukraine.
3. Melnyk, O.G. and Kuzmin, O. Ye. (2012), *Ekonomichna diahnostryka* [Economic diagnostics], Kyiv, Znannia, Ukraine.
4. Prib, K.A. and Patyka, N.I. (2016), *Diahnostryka v systemi upravlinnja* [Diagnostics in the control system], Kyiv, Center of educational literature, Ukraine.
5. Skrynkovsky, R.M. (2015), "Integrated diagnostics of enterprise development: conception, parameters, methods", *Economics. Management. Innovations*, vol. 1, pp. 291–307.
6. Shvydanenko, G.O. and Dmitrenko, A.I. (2013), *Biznes-diahnostryka pidpryemstva* [Business diagnostics of the enterprise], Kyiv, KNEU, Ukraine.
7. Kryvovyazyuk, I.V. and Kost, Y. O. (2007), "The theoretical basis of financial diagnostics of the enterprise", *Economic Sciences. Series of "Economic theory and economic history"*, vol. 4 (15), pp. 232–247.
8. Kryvovyazyuk, I.V. and Bozhydarnik, T.V. (2012), *Kompleksna ekonomichna diahnostryka pidpryemstva* [Comprehensive economic diagnostics of the enterprise], LNTU, Lutsk, Ukraine.
9. Kryvovyazyuk, I.V. (2013), *Ekonomichna diahnostryka* [Economic diagnostics], Kyiv, Center of educational literature, Ukraine.
10. Kryvovyazyuk, I.V. and Pustovit, Y. G. (2018), "Diagnostics of assets in the economy of modern enterprise", *Economic forum*, vol. 4, pp. 243–251.
11. Al-Osta Salim A.-A. (2015), "Transposition of the maintenance of medical and technical diagnostics into the process of diagnosing the export activity of the enterprise", *Scientific Bulletin of Uzhhorod University, Series "Economics"*, vol. 1(3), pp. 18–22.
12. Melnyk, O.G. and Nahirna, M.Ya. (2014), "Conceptual Foundations of the Etiologic Diagnosis of Export-import Activity of Enterprises", *Business Inform*, vol. 6, pp. 222–227.
13. Gorodnya, T.A. and Biluschak, N.V. (2012), "A mechanism of economic diagnosis of the activity of the enterprise", *Scientific Bulletin of UNFU*, vol. 22.12, pp. 337–341.
14. Pawlowski, G. (2017), "Management diagnostics in the system of purposes of economic diagnostics of the enterprise", *Investments: practice and experience*, vol. 7, pp. 66–73.
15. Shtanko, P.O. (2009), *Ekonomichna diahnostryka* [Economic diagnostics], Kyiv, NUHT, Ukraine.

16. Nazarenko, I.M. (2016), "Diagnostics in the management system of agribusiness entities", *ECONOMICS: time realities*, vol. 1 (23), pp. 114–122.
17. Nahirna, M. Ya. (2016), "Etiological diagnostics of export-import activities of enterprises", Dissertation for the scientific degree of candidate of economic sciences in specialty 08.00.04. Lviv, Lviv Polytechnic National University, Ukraine.
18. Reis, J.G. (2011), "Identifying supply-side constraints to exports" [Електронний ресурс], OECD Workshop on Aid for Trade Implementation. – Режим доступу : <https://www.oecd.org/dac/aft/47441603.pdf>.
19. Knyshek, O.O. (2017), "Methods and organization of analysis and control of foreign economic activity of enterprises", Dissertation for the scientific degree of candidate of economic sciences in specialty 08.00.09. Dnipro, University of Customs and Finance, Ukraine.
20. Grechan, A.P. and Radionova, N.J. (2011), Diagnostics of efficiency of activity of enterprises, *Visnik of the Volodymyr Dahl East Ukrainian National University*, vol. 10 (164), part. 1, pp. 56–61.

Стаття надійшла до редакції 20.05.2019 р.